

Sygn. akt II CSK 653/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 19 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. K.
przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu w Warszawie
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 lipca 2012 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 6 maja 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie:

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 15 grudnia 2010 r. oddalił powództwo W. K. o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania, wniesione przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu w Warszawie. Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 14 listopada 2001 r. powód został przejechany przez ciągnik. Na skutek tego wypadku powód doznał uszkodzenia kręgosłupa. Jest sparaliżowany od pasa w dół i porusza się na wózku inwalidzkim. Wymaga opieki i jest niezdolny do pracy. Postanowieniem z dnia 14 grudnia 2001 r. dochodzenie prowadzone w sprawie wypadku, któremu uległ powód zostało umorzone z powodu niewykrycia jego sprawcy. Przy uwzględnieniu tych okoliczności faktycznych Sąd Okręgowy uznał za uzasadniony zarzut przedawnienia. W jego ocenie bieg trzyletniego terminu przedawnienia, określonego w art. 442 § 1 k.c., rozpoczął się w dniu 9 stycznia 2002 r., kiedy to powodowi doręczono postanowienie o umorzeniu postępowania karnego. Warunkiem do zastosowania art. 442 § 2 k.c. było zaś ustalenie popełnienia przestępstwa. Wymaga to stwierdzenia przedmiotowych i podmiotowych znamion przestępstwa. Do podmiotowych znamion przestępstwa należy natomiast wina sprawcy. Zastosowanie art. 442 § 2 k.c. uzależnione jest więc od ustalenia osoby, która popełniła przestępstwo, a ten warunek nie został spełniony.

Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 maja 2011 r., który podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji co do przedawnienia roszczenia powoda. Sąd Apelacyjny stwierdził dodatkowo, że odpowiedzialność Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego opiera się na samodzielnej podstawie określonej w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych i nie ma charakteru odpowiedzialności za czyn cudzy. Do odpowiedzialności strony pozwanej nie mógł mieć zatem zastosowania wydłużony termin przedawnienia wynikający z art. 442 § 2 k.c. Sąd Apelacyjny podkreślił także, że w jego cenie w świetle dokonanych w sprawie ustaleń budzi także wątpliwość istnienie przedmiotowych przesłanek zbrodni lub występku.

Skarga kasacyjna powoda została oparta na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. Skarżący zarzucił naruszenie art. 442 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, art. 442 § 1 k.c. w wyniku jego niewłaściwego zastosowania, art.

19 ust 2, art. 21 ust 2, art. 98 ust 1, art. 106, art. 108 i art. 109 ustawy z dnia 23 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (dalej - ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych) przez ich błędną wykładnię oraz naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. W oparciu o te podstawy kasacyjny skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny wykluczył co do zasady możliwość zastosowania art. 442 § 2 k.c. (obecnie art. 442¹ § 2 k.c.) do odpowiedzialności Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, stwierdzając, że jego odpowiedzialność nie ma charakteru odpowiedzialności ubezpieczeniowej, nie jest zbliżona do odpowiedzialności deliktowej podmiotów odpowiadających za czyn cudzy (art. 429 i art. 430 k.c.) i opiera się na samodzielnej podstawie określonej w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych. Powyższe uzasadnienie nie jest wystarczające do zaaprobowania tezy Sądu Apelacyjnego. Art. 442 § 2 k.c. wprowadził wzmoczoną ochronę prawną dla osób poszkodowanych kwalifikowaną formą czynu niedozwolonego (stanowiącego przestępstwo) poprzez wydłużenie przedawnienia roszczeń spowodowanych takimi czynami. Dla zastosowania art. 442 § 2 k.c. podstawowe znaczenie ma zatem stwierdzenie, czy szkoda była wynikiem zbrodni lub występku. Nie budzi też wątpliwości, że art. 442 § 2 k.c. nie ogranicza stosowania wydłużonego terminu przedawnienia wyłącznie do przypadków odpowiedzialności osoby, która popełniła czyn karalny. Wskazuje na to wyraźnie chociażby uregulowanie wynikające z art. 429 i 430 k.c. Jest przy tym zrozumiałe, że te przepisy nie odnoszą się do odpowiedzialności UFG, skoro jego odpowiedzialność nie ma charakteru odpowiedzialności deliktowej. Wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego możliwość zastosowania art. 442 § 2 k.c. do odpowiedzialności innych podmiotów niż sprawca deliktu nie jest uwarunkowana możliwością zastosowania art. 429 lub 430 k.c. Może ona wynikać także z innych podstaw. Dotyczy to np. odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń ponoszącego odpowiedzialność za sprawcę szkody. To że odpowiedzialność UFG ma inny charakter niż odpowiedzialność ubezpieczeniowa i wynika z odrębnej regulacji, nie

stanowi z kolei podstawy do oceny, że wyłącza to stosowanie art. 442 § 2 k.c. Rozstrzygające znaczenie ma sama regulacja odnosząca się do zasad odpowiedzialności UFG. Z treści art. 98 ust 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych wynika, że UFG ponosi odpowiedzialność „w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną posiadacza pojazdu mechanicznego lub kierującego pojazdem mechanicznym”. Sformułowanie to wskazuje, że UFG ponosi odpowiedzialność w razie stwierdzenia podstaw odpowiedzialności sprawcy szkody, którego nie dało się ustalić, w granicach jego własnej odpowiedzialności. Sama regulacja odnosząca się do odpowiedzialności UFG nie wyłącza zatem możliwości zastosowania art. 442 § 2 k.c. Warunkiem jego zastosowania w tym przypadku jest jednak stwierdzenie, że sprawca szkody popełnił przestępstwo. W judykaturze przeważa stanowisko, że wymaga to stwierdzenia zaistnienia przedmiotowych i podmiotowych znamion przestępstwa, według zasad przewidzianych w prawie karnym. Te wypowiedzi judykatury dotyczą sytuacji, w których w postępowaniu karnym nie stwierdzono popełnienia przestępstwa. Przyjmuje się, że wówczas ocena czy zostało popełnione przestępstwo należy do sądu cywilnego. Ocena ta powinna obejmować istnienie przedmiotowych i podmiotowych znamion przestępstwa według zasad przewidzianych przez prawo karne w sytuacji, gdy powództwo zostało skierowane przeciwko osobie ponoszącej odpowiedzialność deliktową z tego tytułu. W judykaturze przyjęto, że nie wyklucza to jednak zastosowania art. 442 § 2 k.c. do odpowiedzialności małoletniego sprawcy szkody, któremu nie można przypisać winy według zasad określonych w prawie karnym. W uzasadnieniu wyroku z dnia 18 stycznia 2012 r., II CSK 157/11 Sąd Najwyższy przyjął, że wystarczające jest wówczas stwierdzenie popełnienia czynu karalnego. Zasad odnoszących się do stwierdzenia popełnienia przestępstwa nie można przy tym odnosić wprost do reguł odpowiedzialności UFG, uwzględniając, że odpowiedzialność UFG wchodzi w grę wówczas, gdy nie dało się ustalić sprawcy szkody. W takim przypadku zachodzi przeszkoda w przypisaniu mu indywidualnie winy w popełnieniu przestępstwa. Należy przyjąć, że wówczas prócz stwierdzenia przedmiotowych cech przestępstwa dla stwierdzenia jego popełnienia wystarczająca jest taka ocena okoliczności popełnienia czynu karalnego, która przy uwzględnieniu jedynie kryteriów obiektywnych, pozwala na

stwierdzenie, iż działanie sprawcy było w tych okolicznościach zawinione. Wymaga podkreślenia, że Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 21 listopada 1967 r., III PZP 34/67, której nadał mocy zasady prawnej (OSNC 1968, nr 6, poz. 94), stwierdził, że mimo konieczności ustalenia przedmiotowych i podmiotowych znamion przestępstwa jako przesłanki do zastosowania art. 442 § 2 k.c. imienne wskazanie sprawcy przestępstwa nie jest konieczne. Z tego względu nie można podzielić także oceny Sądu Apelacyjnego jakoby warunkiem koniecznym do zastosowania art. 442 § 2 k.c. było zawsze ustalenie sprawcy przestępstwa. Podniesione przez Sąd Apelacyjny wątpliwości odnoszące się do ustalonych przez Sąd Okręgowy okoliczności wypadku, któremu uległ powód nie mogły stanowić podstawy do oddalenia apelacji. Rolą sądu rozpoznającego apelację jest bowiem dokonanie w oparciu o zgromadzone dowody własnych ustaleń w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy.

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna była uzasadniona i zaskarżony nią wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.